

Staten och trossamfunden

Så heter en proposition som regeringen överlämnade till riksdagen den 12 mars (prop. 1997/98:116). Riksdagen kommer under våren att behandla denna proposition, som i huvudsak innehåller två lagförslag med anledning av 1995 års principbeslut om ändrade relationer mellan staten och Svenska kyrkan den 1 januari år 2000. Efter sju kyrka- och statutredningar av olika slag har man nu kommit till skott: kyrkans 500-åriga band till staten skall lossas.

Den första lagförslaget, lagen om trossamfund, utgår från den i grundlagen stadfästa religionsfriheten och ger alla trossamfund möjlighet att registrera sig med vissa rättigheter och skyldigheter som följd. Med trossamfund menas ”en gemenskap för religiös verksamhet, i vilken det ingår att ordna gudstjänst”. Så långt är det inte mycket att säga. Vi lutheraner värnar starkt både om religionsfrihet för var och en – tvång strider mot tron och evangeliet – och om åtskillnad mellan kyrka och stat. Dessa två har enligt Skriften olika av Gud givna uppgifter som skall hållas isär (Matt. 22:21).

Vad som däremot är värt att observera och kommentera är det andra lagförslaget, lagen om Svenska kyrkan. Genom den lagen ges kyrkan en särställning i jämförelse med övriga samfund. Det visar sig att det egentligen inte handlar om någon skilsmässa fullt ut mellan kyrka och stat. Det är snarare fråga om ett gammalt statskyrkosystem som ersätts av ett nytt. Religionsfriheten för den kommande Svenska kyrkan är inte större än att statsmakterna genom lag anser sig tvungna att föreskriva kyrkans inre liv och uppbyggnad. Hon får bara leva och verka inom vissa givna

ramar.

Lagen, som *”skall ha tidlös karaktär och bestå under överskådlig tid”* (sid. 43, min kurs.), är till för att garantera Svenska kyrkans identitet, sägs det. Innan banden lossas, vill staten förvissa sig om att vissa saker aldrig skall ändras i kyrkan. Det handlar naturligtvis inte om att kyrkan alltid skall vara bunden vid Skriften eller något sådant. I själva verket rör det sig om motsatsen, om garantier för att kyrkan aldrig någonsin skall kunna reformeras tillbaka till gamla tiders tro.

Det första som enligt staten skall bevaras är kyrkans identitet som evangeliskt-lutherskt samfund. Det låter ju bra. Men det betyder ingalunda någon reell förpliktelse till de lutherska bekännelseskriterierna med deras enhälliga bejakande av Skriftens lära samtidigt som olika villfarelser avvisas och fördöms. Det är Svenska kyrkans nuvarande tolkning av vad evangeliskt-lutherskt är som det är fråga om. Den är numera så löslig och så fjärran från reformationens *”Skriften allen”, ”Nåden allena”* och *”Tron allena”*, att den utan fara kan anges i lag. Evangelisk-luthersk är med andra ord en etikett på en flaska med annat innehåll. Ärkebiskop K-G Hammar har nyligen karakteriserat grundvalen för kyrkans tro så här: *”Gårdagens modeller går inte längre att använda... identiteten för den kristna tron måste byggas inifrån den enskilde. Det är den enda auktoriteten”* (Kyrkans Tidning, 8 jan. 1998). Detta är ett exempel på vad man menar med *”evangelisk-luthersk”* tro i dag.

De andra identiteterna, som skall bevaras genom lag, är att kyrkan skall vara en öppen och rikstäckande folkkyrka, ha en demokratisk organisation och en episkopal struktur. Varför regeringen anser vissa av dessa saker vara så viktiga framgår tydligt av följande ord:

Det hör även till Svenska kyrkans öppna och demokratiska karaktär, att kvinnor och män har samma möjligheter att ta ansvar och tjänstgöra i Svenska kyrkan. Beskrivningen av Svenska kyrkan som en öppen folkkyrka är enligt regeringen av grundläggande betydelse för kyrkans identitet. Den bör därför

anges i lagen om Svenska kyrkan. (sid. 42)

Bakom detta ligger naturligtvis det starka intresset att värna om kvinnoprästformen från 1958. Regeringen är väl medveten om att en kyrka med kvinnliga präster utgör en mycket stark garanti mot en ”fundamentalistisk” bibelsyn, dvs. att man tror att Skriften är Guds Ord i bokstavig mening. Det är den farligaste ”villfarelse” som kan tänkas, och det gäller att genom lag se till att Svenska kyrkan inte förvillar sig tillbaka till något sådant igen.

Svenska kyrkan skall vara en öppen folkkyrka, ”som i samverkan mellan en demokratisk organisation och kyrkans ämbete” bedriver sin verksamhet (2 §). I dag sägs det mer allmänt i kyrkolagen, att kyrkan skall bedriva en verksamhet ”på demokratisk grund”. Nu knyts i den nya lagen demokratin i stället till en organisation med församlingar, stift, biskopar och nationella organ. Det ger ett starkare och bättre genomslag för demokratin, anser regeringen. Motsvarande demokratikrav finns inte för övriga samfund.

Regeringen är uppenbarligen oroad över att demokratin i framtiden skall hotas i Svenska kyrkan, och att folket inte skall få samma inflytande som i dag med öppna och politiserade val. ”All offentlig makt i Sverige utgår från folket”, står det i vår nuvarande grundlag. På Gustav Vasas tid hette det ”All makt utgår av Gud”. Utvecklingen och sekulariseringen har vänt på det hela. Nu är Gud och den naturliga lagen detroniserad av folket. Och staten vågar inte släppa ett så stort samfund som Svenska kyrkan fritt utan garantier för demokratisk uppbyggnad. En folkkyrka skall vara folkstyrd och möta folkets behov. Det blir det lag på.

Det är nu inte fel med demokratiska ordningar. Men det finns gränser. Vi får aldrig glömma att den kristna tron inte är demokratisk, lika litet som Gud är det. Gud rättar sig inte efter hur en demokratisk majoritet vill att han skall vara. Det finns grundläggande, naturgivna moraliska värden som en folkmajoritet aldrig kan upphäva. En kristen kyrka utgår från att all makt ytterst kommer från Gud och

lyder honom mer än människor.

Enligt propositionen ligger den ”historiska reformen” i allt väsentligt i linje med vad kyrkomötet och Svenska kyrkan själv vill. Det finns ingen anledning att betvivla att så är fallet. Men för dem som envist håller sig kvar i kyrkan och kämpar för återgång till biblisk och kristen tro borde det nya lagförslaget bli en väckarklocka. Den ger inga möjligheter att förändra Svenska kyrkans grundläggande karaktär av icke-luthersk, allmänreligiös folkkyrka. Vi har alltid hävdat, att lutheraner har inget i en sådan kyrka att göra. De bör i stället följa Skriften och den lutherska bekännelsen och bryta kyrkogemenskapen med falska profeter (Matt. 7:15, Rom. 16:17, 2 Kor. 6:14-18).

S. Bergman

[[Lutheranen 1/1998](#)]

Svåra bibelställen

Vi har i denna tidning ofta hävdat att Bibeln är klar och entydig, och att detta klara och entydiga Guds Ord är kyrkans grundval och ledstjärna. Och det är givetvis sant. Så framställer Bibeln sig själv.

Det betyder emellertid inte att Bibeln är undantagen den möda som gäller vid all förståelse och tolkning av texter. Man måste kunna läsa, kombinera ord och förstå sammanhang. Vidare är det naturligtvis så, att den som första gången läser Bibeln har fler frågetecken än den som har läst den flera gånger och blivit hemma med Bibelns tankevärld och sätt att uttrycka sig. Men även för den som läst Bibeln mycket finns det bibelställen som ter sig svåra och obegripliga. De svåraste ställena är därvid inte alltid de som kan hänföras till språkliga konstruktioner, översättningsproblem och liknande. Ungdomsboken Tom Sawyer's författare, Mark Twain, sade en gång att de ställen i Skriften som mest oroade honom inte var de som han inte förstod, utan de som han förstod. Och så är det oftast. Vad Bibeln säger är klart, men det är många gånger svårt för människoanden att acceptera det och böja sig för

det.

Vi kommer nu och då att i Lutheranen ta upp en del ”svåra bibelställen”. Läsarna är också välkomna att skriva till Lutheranen och aktualisera vissa ställen i Bibeln som de upplever som problematiska.

Det stället som vi här skall behandla är 1 Kor. 11:2-16, där Paulus vill svara på följande fråga:

Passar det sig att en kvinna ber till Gud med obetäckt huvud?

Vad den direkta anledningen var till att Paulus tar upp denna fråga i sitt brev till församlingen i Korint vet vi inte med säkerhet. Men någon eller några i församlingen hade tydligen ifrågasatt sedvänjan att kvinnan i gudstjänsten skulle bedja med betäckt huvud. Männen behövde ju inte ha något på huvudet, så varför skulle kvinnorna ha det? Inför Gud var de ju lika!

Paulus svarar mycket bestämt: ”Varje kvinna som ber eller profeterar utan slöja på huvudet, hon vanäras sitt huvud” (v. 5). Kvinnan skall ha ”en ’makt’ på sitt huvud för änglarnas skull” (v. 10). Själva naturen lär oss, säger Paulus vidare, att långt hår ”är en skam” för mannen, men ”en heder” för kvinnan (v. 14-15). Kvinnan skall således ha långt hår och betäckt huvud i gudstjänsten. Aposteln avslutar med att hänvisa till seden i alla andra Guds församlingar (v.16).

I katakomberna finns avbildningar av den huvudbonad som kristna kvinnor bar i urkyrkans tid. Den hade formen av en hätta eller ett dok som täckte huvudet och föll ned över axlarna. Ansiktet lämnades däremot fritt. Det bör kanske tilläggas, att detta dok inte har någonting gemensamt med den slöja som muslimska kvinnor sedermera kom att bära utomhus. Den senare är enligt Koranen uttryckligen till för att dölja ansiktet och inte väcka främmande mäns begär.

Seden att kvinnor bär hatt eller på annat sätt täcker huvudet i gudstjänsten finns på sina håll kvar ännu i dag. Den fråga

som en del kristna som vill vara bibeltrogna funderar över är om detta egentligen inte bör ses som något mer förpliktande än en sedvänja. Är det inte, med tanke på apostelns bestämda föreskrift, en direkt synd mot Guds bud att kvinnor går barhuvade i kyrkan? Frågan om huvudbonaden har också med viss förtjusning använts som slagträ mot bibeltrogna av liberalt sinnade människor: Ni som är emot kvinnliga präster och är så noga med att följa Bibeln i allt, varför kräver ni inte att kvinnorna skall bära huvuddok som Paulus så tydligt befäller?

Vad skall vi svara på det? Frågan är inte ny. Det kan vara av intresse att se hur reformatorerna såg på denna fråga. Den behandlas i Augsburgska bekännelsen i ett avsnitt om hur man skall se på vissa kyrkliga bruk (art. 28, SKB s. 87 ff.) Som exempel på sådana bruk nämns firandet av söndagen och andra helgdagar och Paulus föreskrift ”att vid sammankomsterna kvinnorna skola hölja sina huvuden”. Det slås fast att firandet av gudstjänst ”på en söndag eller någon annan dag” inte infördes av kyrkan som något absolut nödvändigt. Eftersom sabbaten var avskaffad i nya förbundet, var kyrkans val av söndagen som gudstjänstdag ”ett exempel på kristelig frihet”. Mot dem som ändå ville återinföra det tredje budet som ett dagfixerat bud sägs det: ”Somliga förfäkta tesen, att iakttagandet av söndagen inte grundar sig på gudomlig rätt, men på så gott som gudomlig rätt, och föreskriva hur mycket man får arbeta på helgdagar. Vad är dylika utredningar annat än snaror för samveten?”. Kärnan i det tredje budet, att man måste samlas till gudstjänst och inte förakta predikan och Guds ord, är naturligtvis inte ifrågasatt i den lutherska bekännelsen. Men tid och form är inte fastlåsta genom gudomliga bud.

På liknade sätt behandlas frågan om huvuddoket 1 Kor. 11. När Paulus gav föreskriften om kvinnans dok var hans avsikt inte att för alla tider binda samvetena vid en viss ceremoniell klädsel. Det kan finnas goda skäl att följa hans föreskrift, men det får inte ske ”på sådant sätt, att samvetena betungas, i det de hålla dylika ting för nödvändiga till salighet... Ingen skall t.ex. säga, att en

kvinnor gör något syndigt, om hon går ut med obetäckt huvud, när det inte väcker någon anstöt". Med anstöt menas här att man utan hänsyn och i onödan gör sådant som sårar andra människor och stör andakt eller god ordning.

Den lutherska kyrkan lär således, att varken valet av söndagen som gudstjänstdag eller kvinnans bärande av ett dok i kyrkan är ett gudomligt måste.

Och det är en riktig tolkning av Skriften. Ser vi närmare på bibelstället om kvinnans dok, finner vi att det viktiga för Paulus inte är doket i sig, utan vad det symboliserade. Det som Paulus här – liksom i flera av sina brev – driver är kvinnans underordning under mannen: "Mannen är ju inte tagen av kvinnan, utan kvinnan av mannen. Mannen blev ju inte heller skapad för kvinnans skull, utan kvinnan för mannens. *Därför* bör kvinnan ha en 'makt' på sitt huvud för änglarnas skull" (v. 8-10, min kurs.) Paulus påminner korintierna om mannens och kvinnans olika roller, givna redan i skapelsen och bekräftade i Bibelns skapelseberättelse. Doket var en fin symbol för Guds ordning att kvinnan skulle stå under mannens ledarskap eller "makt". Det fanns därför ingen anledning att avskaffa denna sed. I Korint skulle kvinnornas avläggande av huvudduken bara ge uttryck för en felaktig uppfattning, nämligen att den kristna tron upphävde mannens och kvinnans olika roller. Man skulle då tro att de tagit intryck av radikala strömningar i den moderna storstaden Korint, där kvinnorna ofta skröt med sin frigjordhet. Som kristen församling borde man i stället på allt sätt bekänna sig till den gudomliga skapelseordningen som huvudduken representerade. Det är så Paulus resonerar.

Det har funnits tider och platser där seden har varit rakt motsatt den i Korint. Inom judendomen är det så än i dag att mannen skall ha sitt huvud betäckt vid bön och skriftstudium. Männens auktoritet har också i olika länder markerats av att de uppträtt och talat med betäckt huvud, medan det har ansetts som mer passande att kvinnor uppträdde barhuvade. Så var det på sina håll under

reformationstiden. Hade den seden gällt i Korint, så hade aposteln säkert blivit lika bekymrad om kvinnorna började gå i kyrkan *med* huvudbonad.

Det är viktigt att vi har klart för oss att Nya testamentet inte för alltid binder kyrkan vid olika symboler, ceremonier och sedvänjor från apostlarnas tid. Vi är bundna av apostlarnas lära, den som de hade fått och förmedlat från Kristus, inte av dåtidens klädedräkter, hårlängder, böneställningar osv. Vi kan därför, om vi vill, ha kvar eller åter införa seden med kvinnans huvudbetäckning som en liturgisk ordning. Den bör då, som i urkyrkan, symbolisera Guds ordning, där ”Kristus är var mans huvud, mannen är hustruns huvud och Gud är Kristi huvud” (v. 3). Men vi kan också välja andra sätt att bekänna den bibliska underordningens princip. En kristen kvinna kan i dag, i synnerhet som praktiskt taget ingen tar anstöt av det, gå i kyrkan både barhuvad och med kortklippt hår, utan att hon fördenskull bekänner sig till moderna jämställdhetsideal som strider mot Bibelns lära om mannens och kvinnans olika roller.

Doket är således fritt, men de underliggande principerna består. Det ”svåra bibelstället”, som vi här har behandlat, lär oss hur viktigt det är att läsa Bibeln rätt, så att vi inte ”silar mygg och sväljer kameler”, dvs. fastnar för vissa yttre saker och missar själva poängen.

Det är inte bärandet av ett dok eller inte som är det svåra i vår tid, utan Nya testamentets lära. Den som med apostlarna hävdar att Gud givit man och kvinna olika roller, kommer i konflikt med en av det moderna samhällets allra heligaste doktriner: jämställdhet mellan man och kvinna. Den får icke under några omständigheter granskas och ifrågasättas. Att göra det är närmast en dödssynd.

Bibelns tal om underordning ses av många feminister som själva källan till all sorts orättfärdig manlig dominans och kvinnoförtryck. Men Skriftens lära om man och kvinna lämnar inte något som helst utrymme för självhävdelse och förtryck. Över- och underordnandet kan bara förverkligas i

kärlek, i ett ömsesidigt givande och tjänande enligt Guds vilja. Mannen får inte se sin ställning som en personlig förmån, och kvinnan får inte tänka att hon är mindre begåvad eller värd än mannen för att hon har en underordnad ställning. Ingen människa är i Bibelns värld suverän och oberoende, utan ansvar uppåt. Det erinrar Paulus om, när han här avslutar sin läromässiga utläggning: ”I Herren är det så, att varken kvinnan är något utan mannen eller mannen utan kvinnan... alltsammans kommer från Gud” (v. 11-12).

Det svåra är, som sagt, inte att förstå vad Skriften säger, utan att gå emot strömmen, böja sig för Guds Ord och följa det.

S.B.

[[Lutheranen 1/1998](#)]

Ny översättning av NT

Kyrkoherde Per Jonsson i Evangelisk-Lutherska Bekännelsekyrkan har något år efter utgivandet av Svenska Folkbibeln (1996) kommit med en egen ny översättning av Nya testamentet. Den heter Svensk Kyrkobibel (Bokförlaget Reformatio, Järnvägsg. 17, 261 32 Landskrona, pris 200 kr).

Att göra en bibelöversättning är ett stort och svårt arbete. Man måste beundra Per Jonsson som ensam och på relativt kort tid har åstadkommit föreliggande översättning. Det är verkligen en prestation. Det är i långa stycken också en mycket bra översättning.

Anledningen till att Per Jonsson gjort en egen översättning är bl.a. hans missnöje med Svenska Folkbibeln, vars översättning han har angripit i sin tidning Lutherskt Sändebrev. Han menar att den är reformert influerad till följd av ett visst ekumeniskt samarbete. Ett exempel på en sådan influens är enligt Jonsson att Folkbibeln använder uttrycken ”äldste” och ”församlingsledare” i stället för ”präst” och ”biskop”.

Det är bra att Jonsson i sin översättning åter inför de senare uttrycken, vilka förr fanns i Luthers bibelöversättningar och fortfarande finns i en del länders bibelutgåvor. Det bör dock påpekas att Bibelns lära om det av Gud instiftade prästämbetet inte nödvändigtvis kräver dessa uttryck för att rätt förstås. Läran om ämbetet är i Skriften så klar att den mycket väl låter sig försvaras mot villfarelser av olika slag även med 1917 års och Folkbibelns uttryckssätt.

Om vi skall försöka oss på en kort och allmän karakteristik av översättningen, så blir det att den är en språkligt stramare, förenklad och förbättrad version av 1917 års översättning. Den som använt sig av 1917 års Bibel (eller ännu äldre bibelutgåvor) torde känna sig mer hemma med språkbruket i Jonssons översättning än i Folkbibelns.

Att Jonsson har arbetat med grundtexten och strävar efter att vara den trogen är tydligt. Ambitionen att göra ordagranna översättningar ger dock inte alltid så lyckade resultat. Att kalla oomskurna för ”förhud” (Rom. 2:25-27, 4:9-12) är t.ex. inte särskilt klagörande och ger, i vart fall vid högläsning, ett smått komiskt intryck. Att försöka hitta på en egen pluralform av ”säd”, nämligen ”säderna”, verkar både egendomligt och onödigt, i synnerhet som aposteln Paulus i själva texten påpekar att ”säd” är pluralis (Gal. 3:16).

Bönen Fader vår levereras i två versioner i ett försök att tillgodose behov av både gammalt och nytt. I Matt. 6:9-13 används, av hänsyn till liturgisk tradition, det ålderdomliga ”Helgat varde” och pluralform. I Luk. 11:2-4 görs däremot en nyöversättning av bönen, där Jonsson, tyvärr i likhet med NT 81, använder kommandoformen ”Låt ditt namn helgas” i stället för en ödmjukare konjunktivform. Värdet av denna typ av olika översättningsprinciper i en och samma bibelöversättning är tveksamt. I Svenska Kyrkan används också två versioner av Fader vår: den gamla och NT 81:s version. Den senare har som bekant inte fått något större genomslag som liturgisk bön, inte minst på grund av att många har haft svårt för kommandoformen, vilken också kritiserats av en del bibelforskare.

På en punkt har vi en mer allvarlig invändning mot Svensk Kyrkobibel. Det gäller översättningen av Rom. 4:25. Jonsson översätter stället så här: ”Han har blivit utgiven *på grund av våra* synder och uppväckt *på grund av vår* rättfärdiggörelse” (min kursivering). Det stället har i Luthers bibelöversättningar, i alla svenska och, vad vi vet, i alla andra länders mer kända bibelutgåvor översatts inte kausalt, utan finalt: ”för våra synders *skull... för vår* rättfärdiggörelses *skull*”. Det senare, menar vi, är den i sammanhanget rätta översättningen av det grekiska ordet *diá* med grundbetydelsen ”genom”.

Översättningen ”på grund av vår rättfärdiggörelse” får läsaren att dra slutsatsen att denna rättfärdiggörelse skedde vid en tidigare tidpunkt, på Långfredagen, och att påskens uppståndelse bara var en följd därav. Liknande tankegångar har funnits inom Wisconsinssynoden i Amerika, där man gärna låter försoning och rättfärdiggörelse sammanfalla i tiden. Den ”kausala” översättningen av Rom. 4:25 drevs på sin tid också ganska hårt av doc. Seth Erlandsson i tidskriften *Biblicum* (se nr 4/1974, s. 15 ff.).

Men Skriften lär ingen rättfärdiggörelse på Långfredagen. Genuin lutherdom har på biblisk grund alltid gjort skillnad mellan Långfredagens försoning och Påskdagens rättfärdiggörelse. Långfredagen var räkenskapens, domens och straffets svarta dag. Den drabbade inte oss, utan Kristus i vårt ställe. Det var den dag då han gick i döden för oss, bar våra synders straff och betalade vad vi var skyldiga intill sista öret. På Påskdagen däremot, uppstod han utan våra synder efter ett fullbordat och framgångsrikt försoningsverk. Då först strömmade förlåtelsen ut över hela världen som en följd av hans kamp och pina för oss.

Just i detta syfte, ”för vår rättfärdiggörelses skull”, uppväcktes Kristus från de döda. I och genom detta under ropade Gud ut rättfärdiggörelsens evangelium över hela världen. Uppväckandet från de döda är själva evangeliet, rättfärdiggörelsen av nåd allena, Guds goda vilja med varje människa på jorden. Det är således inte den döde, utan den uppståndne Kristus som är våra synders förlåtelse.

Alltsedan uppståndelsen uttalar Gud på nytt och med oförminskad kraft denna rättfärdiggörelse i nådemedlen för att vi skall tro och ta emot den. Nådemedlen sker i allra högsta grad ”för vår rättfärdiggörelses skull”. Jonssons översättning leder här fel. Vi hoppas att han i nästa utgåva rättar till detta misstag och låter den gamla klassiska och lutherska översättningen av Rom. 4:25 komma till heders igen.

På relativt kort tid har vi fått tre nya översättningar av Nya testamentet, Bo Giertz NT från 1981 inräknad. Ingen av dem är naturligtvis fullkomlig, men alla är de goda alternativ den statliga bibelkommissionens liberalteologisk färgade NT 81, till vilken snart en lika – om inte mer – bibelkritisk översättning av Gamla testamentet skall fogas och bli Bibel 2000.

Vi skall vara tacksamma för Per Jonssons och andras översättningar som verkligen utgår från att Bibeln är Guds Ord. Att det finns flera översättningar är bara berikande. Låt oss ta vara på dem.

S. Bergman

[^]